

Társadalmi fenntarthatóság

Fenntartható biztonság és társadalmi környezet tanulmányok

I.

Sorozatszerkesztő

Kis Norbert – Koltay András

Társadalmi fenntarthatóság

Szerkesztette

Smuk Péter



LUDOVIKA
EGYETEMI KIADÓ

Budapest, 2020

Ludovika Egyetemi Kiadó Nonprofit Kft.
Székhely: 1089 Budapest, Orczy út 1.
Kapcsolat: kiadvanyok@ludovika.hu

A kiadásért felel: Koltay András rektor
Felelős szerkesztő: Pordány Katalin
Olvasószerkesztők:

Bujdosó Hajnalka, György László, Oláh Andrea, Orbán Áron, Pokorádi Zsófia, Szarvas Melinda
Tördelőszerkesztők:

Fehér Angéla, Stubnya Tibor, Tihanyi József

© A szerkesztők, 2020

© A szerzők, 2020

© Ludovika Egyetemi Kiadó, 2020

Minden jog védve.

Tartalom

Előszó	11
A társadalmi sorompóktól a társadalmi mozgólépcsőig	11
I. A TÁRSADALMI INNOVÁCIÓ ÉS HATÁSELEMZÉS	15
Társadalmi innováció – társadalmi jólét	17
<i>Veresné Somosi Mariann – Balaton Károly: A társadalmi innováció fogalma</i>	19
<i>Veresné Somosi Mariann – Balaton Károly: A társadalmi innováció folyamatának mérési módszertana és a Társadalmi Innováció Irányítási Rendszer jellemzői</i>	37
<i>Kocziszky György: A társadalmi innovációk helye és szerepe az innovációelméleti és módszertani kutatásokban</i>	55
<i>Illés Mária: A társadalmi vállalkozás és a társadalmi innováció kapcsolata</i>	71
<i>Bakó Tamás – Andráskó Dóra Diána: Társadalmi felelősségvállalás – döntéshozatal és egyéni felelősség</i>	87
<i>Szabó Rita: A nonprofit szervezetek szerepvállalása a társadalmi innovációkban</i>	103
<i>Nagy Szabolcs: A társadalmi innovációs potenciál és a digitális gazdaság közötti kapcsolat elemzése</i>	119
<i>Metszősy Gabriella: A jó gyakorlatok szerepe a társadalmi innováció folyamatában</i>	139
<i>Házy Attila – Veres Laura: A mesterséges intelligencia alkalmazása a településfejlesztés modellezésében</i>	157
<i>Dabasi-Halász Zsuzsanna – Lipták Katalin: Innovatív megoldások a rurális terek humán erőforrásának fejlesztésében</i>	175
<i>Nagy Zoltán – Tóth Géza: A társadalmi innováció mérési lehetőségei Borsod-Abaúj-Zemplén megye települései példáján</i>	201
<i>Varga Krisztina – Tóth Géza: Szabolcs-Szatmár-Bereg megye települései társadalmi innovációs potenciáljának térstatisztikai elemzése</i>	231
<i>Varga Krisztina: Kihívások a periférián – társadalmi innováción alapuló felzárkózás egy hátrányos helyzetű járásban</i>	265
<i>Sikos T. Tamás: Az okosrégió-, az okosfalu-modell hozzájárulása a társadalmi innovációhoz</i>	287
<i>Veresné Somosi Mariann – Berényi László: A hálózatok szerepe a társadalmi innovációban</i>	311
<i>Sasvári Péter – Urbanovics Anna: Tudományos innovációk nyomában</i>	331
<i>Tózsza István (szerk.): Fenntartható önkormányzat:</i>	601
<i>Számadó Róza – Ongjerth Richárd: A hatékony önkormányzat: makroszintű kényszerek és mikroszintű szabadságok</i>	603
<i>Farkasné Gasparics Emese – Bába Karola: Fenntartható önkormányzati gazdálkodás</i>	627
<i>Szabó Gellért – Dicső László: Az okosfalu</i>	645

<i>Varga Ágnes – Jeney László: Fenntartható aprófalvak – a szociális gazdaság szerepe az aprófalvak népességeltartó képességének javításában</i>	665
<i>Z. Karvalics László: „Az én okostelepülésem” személyre szabott jövőtervezés az okosváros árnyékában</i>	687
<i>Budai Balázs Benjámín: E-önkormányzat – a fenntartható önkormányzati informatika</i>	701
<i>Zongor Gábor: Egyedül nem megy</i>	717
<i>Számadó Róza: Inkluzív önkormányzat – a helyi társadalom, lakosság és gazdaság bevonása az önkormányzati feladatellátásba</i>	729
<i>Buskó Tibor László: A helyi önkormányzati szolgáltatásszervezés fenntarthatósága</i>	737
<i>Bajnai László: Fenntartható urbanizáció</i>	747
<i>Tózsza István: Az eladó önkormányzat: településmarketing – a fenntarthatóság záloga</i>	761
<i>Kelő Johanna: Fenntarthatóság és hatékonyság a járási igazgatásban</i>	771
<i>Tózsza István: A holnapi önkormányzat – önkormányzati jövőképek</i>	783
<i>Számadó Róza: Ajánlások önkormányzatok részére</i>	801
<i>Székely Mózes – Szentkirályi-Szász Krisztina (szerk.): Kormányzati beavatkozások hatáselemzése és társadalmi programok értékelése</i>	825
<i>Székely Mózes: A programértékelés és a hatáselemzés elméleti keretei</i>	829
<i>Bojtor András – Székely Mózes: A hatáselemzés és értékelés gyakorlata az OECD-ben és az EU-ban</i>	859
<i>Bojtor András – Székely Mózes: Nemzetközi példák közigazgatási hatáselemzésre</i>	877
<i>Szentkirályi-Szász Krisztina: A kormányzati hatáselemzés múltja és jelene Magyarországon</i>	893
<i>Szentkirályi-Szász Krisztina – Jugovits Károly: Néhány nyilvánosan hozzáférhető magyarországi hatásvizsgálat bemutatása</i>	917
<i>Csuhai Sándor – Demeter Endre: A Jó Állam mutatók és a KÖFOP-program hatáselemzése</i>	955
<i>Felvinczi Katalin – Paksi Borbála – Demetrovics Zsolt: Egészségfejlesztési és dropprevenciós programok értékelése</i>	989
<i>Czippán Katalin – Bojtor András – Székely Mózes: Környezeti hatáselemzés és fenntarthatóság</i>	1023
<i>Székely Mózes: Világproblémák és nemzetközi beavatkozások értékelése</i>	1047
<i>Gellérné Lukács Éva (szerk.): Jó kormányzás és tényleg alapú migrációs politikák</i>	1061
<i>Gellérné Lukács Éva – Kincses Áron: Kutatási összefoglaló</i>	1063
<i>Gyenyey Laura: Mobilitási trendek Európában, különös tekintettel Magyarország helyzetére</i>	1077
<i>Illés Sándor: A Magyarországot érintő nemzetközi cirkuláris migráció</i>	1181
<i>Szegedi László: Az Európai Unióból Magyarországra érkező hazautalások szerepe és jelentősége</i>	1241
<i>Molnár-Hidassy Dóra: A nemzetközi nyugdíjcirkuláció vizsgálata</i>	1267
<i>Gellérné Lukács Éva: Egészségügyi szolgáltatások igénybevétele</i>	1339
<i>Bodó Bálint: A brexit hatása a magyar vándorlási folyamatokra</i>	1391
<i>Szegedi László – Gyenyey Laura: A magyarok érintettsége a szociális turizmus jelenségét illetően az Európai Unió egyes tagállamaiban</i>	1435
<i>Illés Sándor: A magyar és külföldi állampolgárok kerületek közötti költözései Budapesten</i>	1459

II. FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉS ÉS TÁRSADALOM	1475
<i>Csath Magdolna: Gazdasági fenntarthatóság: a gazdasági szerkezet szerepe</i>	1477
<i>Horváth Klaudia: A fenntarthatóság megjelenése az Európai Unió dokumentumaiban és a 2021–2027-es költségvetési tárgyalások során</i>	1511
<i>Taksás Balázs: A fenntarthatóság nemzetközi mutatószámrendszerei és a környezeti fenntarthatóság mutatói európai összehasonlításban</i>	1543
<i>Boros Anita – Hegedüs Viktor – Iván Dániel: A fenntarthatóság társadalompolitikai indikátorai és azok hazai teljesülése – Indicators of Social Policy for Sustainability and Their Fulfilment in Hungary</i>	1611
<i>Nagy Balázs: A humán és társadalmi fenntarthatóság mutatói nemzetközi környezetben</i>	1641
<i>Szergej Vinogradov: A kapcsolati tőke és a gazdasági, illetve társadalmi eredmények közötti összefüggések a fenntarthatóság tükrében</i>	1663
III. EURÓPAI POLITIKÁK ÉS TOVÁBBI NEMZETKÖZI INDIKÁTOROK	1689
<i>Strihó Krisztina – Szedegi László (szerk.) Európai szabályozáspolitikai kihívások</i>	1691
<i>Dudás Krisztina – Mernyei Ákos: Újabb kihívások az európai klímapolitika előtt, különös tekintettel az Európai Zöld Megállapodásra</i>	1695
<i>Harkai István: Végfelhasználói jogok a digitális szerzői jogban</i>	1707
<i>Klenanc Miklós: A mesterséges intelligencia szabályozása az Európai Unióban</i>	1715
<i>Knapp László: Az uniós jogi személyiség és alkalmazásának korlátai</i>	1731
<i>Kozák Henriett: Gyermek védelméül szolgáló intézkedési lehetőségek jogellenes elvitel esetén, a Brüsszel IIa. rendelet hatálya alatt és azt követően</i>	1741
<i>Kozák Kornélia – Szírbik Miklós: Fenntartható befektetővédelmi jogalkotás az intra-EU megállapodások területén, figyelemmel az Európai Unió Bíróságának Achmea-ügyben hozott ítéletére</i>	1753
<i>Lukács Adrienn: A GDPR által okozott kihívások a munkajogban</i>	1769
<i>Lukács Dominika: Az integritást sértő cselekmények elleni fellépés nemzetközi szinterei és hazai szabályozása</i>	1779
<i>Muzsalyi Róbert: Az EU-jog érvényesítésének tagállami keretei</i>	1787
<i>Naszladi Georgina: A többszintű alapjogvédelem mint a fenntartható biztonság és társadalmi környezet egyik pillére</i>	1799
<i>Orbán Endre: A bírói függetlenség mint a joghoz való hozzáférés garanciája</i>	1809
<i>Simon Emese Réka: A mesterséges intelligencia kihívásai a szellemi tulajdon védelmének területén</i>	1821
<i>Strihó Krisztina: Jogi csemegék az elektronikus kereskedelem témaköréből</i>	1829
<i>Szarka Gergely: Hatályba lépnek a DAC6-irányelv szerinti adatszolgáltatási kötelezettségek</i>	1839
<i>Szűcs Anikó Edit: A nehéz helyzetben lévő vállalkozások állami támogatásának lehetőségei az Európai Unió szabályai keretében</i>	1847

<i>Szűcs Gáborné</i> : Oktatáspolitikai: a társadalmi fenntarthatóság egyik alapkövének szabályozása az európai unióban	1855
<i>Teleki Bálint</i> : A kriptovalutákkal kapcsolatos szabályozási hiányosságok az Európai Unióban	1865
<i>Ujlaki Anikó</i> : Az emberi jogok európai egyezménye vs. EU Alapjogi Charta, a házasságkötéshez való jog tükrében	1875
<i>Váradai Szilvia</i> : Az információs társadalom iránti bizalom erősítését célzó szabályozási módszerek az uniós adatvédelem területén	1885
<i>Gombos Katalin – Sziebig Orsolya Johanna</i> : Az európai uniós környezetvédelmi szabályozás legújabb irányai	1897
<i>Gelencsér Dániel – Selnicean László (szerk.)</i> : Uniós polgári eljárásjogi vívmányok a társadalmi fenntarthatóság szolgálatában	2033
<i>Gombos Katalin</i> : Bevezetés: a társadalmi fenntarthatóság és az uniós polgári eljárásjog kapcsolatáról általában	2037
<i>Gelencsér Dániel</i> : A szegényjog mint a társadalmi fenntarthatóság procedurális eszköze	2069
<i>Gelencsér Dániel</i> : A fogyasztóvédelem eljárásjogi eszközrendszere és a társadalmi fenntarthatóság	2107
<i>Selnicean László</i> : Alternatív vitarendezési eljárások a társadalmi fenntarthatóság szolgálatában	2125
<i>Selnicean László</i> : Az alternatív vitarendezés sajátos területe: beruházásvédelmi eljárások a társadalmi fenntarthatóság érdekében	2145
<i>Hideg Milán István</i> : Társadalmi fenntarthatóság és végrehajtás: az Európai Unió intézkedései a határon átnyúló követelések sikeres végrehajtása érdekében különös tekintettel az európai számlázárolási rendeletre	2155
<i>Vizi Balázs (szerk.)</i> : Kétoldalú szerződések és kisebbségvédelem Közép-Európában	2191
<i>Vizi Balázs</i> : Kétoldalú szerződések és a kisebbségek védelme a nemzetközi jogban	2193
<i>Tóth Norbert</i> : Kétoldalú szerződésekben ismétlődő szabályok mint a nem kétoldalú szokásjogi norma azonosításának lehetséges bizonyítékai – különös figyelemmel a kétoldalú kisebbségvédelmi szerződésekre	2225
<i>Nagy Noémi</i> : A kelet-közép-európai államok által kötött kétoldalú kisebbségi szerződések a Nyelvi Karta és a Keretegyezmény monitoringja tükrében: látszateszközök vagy valódi elköteleződés?	2257
<i>Kántor Zoltán – Pászknán Zsolt</i> : A magyar–román alapszerződés gyakorlatában tapasztalható anomáliák	2277
<i>Szabó Tamás</i> : A román–magyar alapszerződés megkötése és az RMDSZ szerepe	2293
<i>Varga Csilla</i> : A magyar–szlovák alapszerződés gyakorlata: a Kisebbségi Vegyes Bizottság munkája	2315
<i>Korhecz Tamás</i> : A szerb–magyar kisebbségvédelmi egyezmény gyakorlata	2335
<i>Fedinec Csilla</i> : A magyar–ukrán alapszerződés: merre visz a gyalogút?	2347

IV. HÁLÓZATOK	2375
<i>Németh Gábor Zoltán: A Magyar Alkotmánybíróság ügyeinek hivatkozási hálózata</i>	2377
V. FENNTARTHATÓ TEHETSÉGGONDOZÁS	2507
<i>Orbán Anna – Fási Csaba (szerk.): Hallgatói tudományos kötet</i>	2509
<i>Bagi Nikoletta Dóra: Az ENSZ Fenntartható Fejlődési Céljai Magyarország viszonylatában</i>	2513
<i>Kiss Rebeka: A Fenntartható Fejlődési Célok (SDG) érvényesülése Magyarországon</i>	2531
<i>Majdik Dávid: Társadalmi fenntarthatóság – kormányzati és civil kezdeményezések az energia- és hulladékgazdálkodásban hazánkban és külföldön</i>	2557
<i>Noszko Anna – Kenyeres Zoltán: A fiatal nemzedék integrálása az Európai Unió, valamint az ENSZ fenntarthatóságra vonatkozó politikáiba – sikerek és kihívások a jelen intézményrendszer tükrében</i>	2571
<i>Kakuk Gabriella: A környezetvédelem és a migrációs helyzet kapcsolata</i>	2591
<i>Varga-Kocsicska Aleksandra: A szerb nemzeti identitás kérdése az európai uniós bővítés tükrében – A szerb nemzeti identitás a fenntartható fejlődés aspektusából</i>	2605
<i>Fehérvári Dávid: Az illegális hulladéklerakások mögötti életek Megoldási javaslatok az illegális hulladéklerakások felszámolására és megelőzésére</i>	2623
<i>Metzker Erika: Magyarország a Fenntartható Szociális Európában</i>	2641
<i>Pintér Nikolett – Hazafi Zoltán: A személyügyi tevékenység átalakulását támogató HR Tudásbázis és szakértői hálózat bevezetése a magyar közigazgatásban</i>	2659
<i>Csizmadia Martin: Oktatás és társadalom – a fejlődés lehetőségei és nehézségei</i>	2677
<i>Weninger Sándor: Fenntartható city branding, avagy az abszolút és kompetitív versenyelőnyök funkciójának természete a magyar nagyvárosok és Budapest turisztikai imázsépítésében</i>	2693
<i>Varga Márk: Fenntartható közigazgatás – az elektronizáció szerepe az ingatlanok nyilvántartása kapcsán</i>	2713
<i>Mészáros Tamás: A közigazgatás megújulása</i>	2733
VI. IDEGEN NYELVŰ TANULMÁNYOK	2741
<i>Beatrix Borbás: Misconceptions and Misunderstandings on Women Leadership – Clarifying the Boundaries of an Effective Legal Regulation</i>	2743
<i>Ivan Halász: Ženy v diplomacii a zahraničnej správe(Pohl'ad zo strednej Európy)</i>	2767
<i>Béla Csítei: Self-Driving Cars and Criminal Liability</i>	2791
<i>Ágnes Orosz – Norbert Sziujártó: Sustainability of the Welfare State – Convergence of Welfare Policy Institutions in the European Union</i>	2807

<i>Gábor Kutasi – Ádám Marton: The Relationship Between Public Expenditure and GDP Growth in the European Union in Long Term Perspective</i>	2837
<i>Gábor Kutasi – Eszter Szabó: Hungarian Government Incentives and Structural Breaks of Savings</i>	2851

Előszó

A társadalmi sorompóktól a társadalmi mozgólépcsőig

A társadalmi fenntarthatóság tágan értelmezett koncepcióján alapuló kutatás a fenntartható fejlődés kevésbé kibontott, a társadalmi környezeti aspektusára világít rá. A Nemzeti Közszolgálati Egyetem Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Karának szakértői és a közreműködő kutatók nem annyira a koncepcionális elméleti vitákhoz, sokkal inkább a nagyon is időszerű kormányzati (közpolitikai) és civil (szociális) cselekvési programoknak a fenntarthatósághoz való hozzájárulását vizsgálták. A tisztelt olvasó kutatási eredményeinknek egy terjedelmében, minőségében és vizsgálati spektrumában egyaránt rendkívül markáns összefoglalóját tekintheti át.

A gazdasági és környezeti fenntarthatóság dimenziójához hasonlóan, a társadalmi aspektus is azon az alapon bontakozik ki, hogy napjaink társadalmainak „fejlődése” kétségtelen tény. A fejlett társadalmak is változnak, a technológiai és gazdasági innovációk nyomán az egyének és az emberek közösségei is, magasabb színvonalon képesek megvalósítani létfenntartásukhoz, személyiségük kibontakoztatásához és életszínvonaluk javulásához szükséges tevékenységeket. A technikai fejlődés mellett az emberi kapcsolatok, társadalmi érintkezések, a közösségi és állami cselekvések humán-innovációja is – jóllehet az ember lusta és önző mivoltából fakadóan megannyi buktatóval terhelt – izgalmas és értékes újításokat termel ki számunkra. Az anyagi és eszmei társadalmi értékfelhalozásnak a minden egyes ember méltóságát tiszteletben tartó, és ebből is fakadóan a jövő generációkkal is számító elosztása, hozzáférhetősége azonban súlyos igazságtalanságokkal, egyenlőtlenségekkel telített.

A társadalom önazonosságának, biztonságának, sőt létének megőrzéséhez szükség van szabályokra, határookra, úgymond sorompókra. Ezek a „társadalmi sorompók” mozgathatók, reményeink szerint közpolitikai, kormányzati döntések azokat megfelelő időben és az egyén, a közösség érdekében felemelhetik. A közösség tagjainak hozzá kell jutniuk a jogaik gyakorlásának, jólétük és tehetségük kibontakoztatásának lehetőségéhez – az ez előtt álló sokszor igazságtalan, az adminisztratív vagy diszkriminatív öncélúság emelte sorompókon való áthaladás lehetőségéhez. Más szemszögből: a társadalmi felemelkedés „mozgólépcsői” mindenki számára biztosítottak kell, hogy legyenek, mert az egyének sikereiből a közösség sikerét építhetjük. A sorompókezelők és mozgólépcsők működését, a kutatási programunk időszakában hatványozottan is megélt globális, társadalmi, egészségügyi, politikai válságfolyamatok nehezítik. Ezek a kihívások hozzá kell, hogy járuljanak a további innovációkhoz, a társadalmi reprodukciós és termelő folyamatok, konfliktusrendezések, értékteremtés és -megőrzés magasabb színvonalon való továbbviteléhez, a jövő nemzedékek életképes politikai rendszerhez és közösségi léthez való jogának jegyében. Amint egyik tanulmányunk fogalmaz: „A jelenlegi helyzetben való megrekedés egyet jelent az úgynevezett közepes fejlettségi

csapdába szorulással, ami a fejlődés lassulását, az életminőség javításának csökkenő esélyét jelenti.” Ezeket a társadalmi folyamatokat a politikai rendszernek irányítania kell, s valljuk, maga az irányítási tevékenység is innovációra szorul, a technológiai és humán-innováció újdonságait alkalmaznia szükséges. Kutatási eredményeinket a közpolitikai és szociális cselekvések széles körű vizsgálatára alapoztuk, és egyben ezeknek kívánunk érdemi támogatást nyújtani.

A kutatás jövőképeként fogalmaztuk meg, hogy a társadalmi jólét átfogó koncepciójából kiindulva vizsgáljuk annak egymással szorosan összekapcsolódó közpolitikai, kormányzati és versenyképességi aspektusait. Ebben az integrált szemléletmódban meghatározó szerepet játszott a társadalmi tényezők jelentőségének és vonatkozásainak a vizsgálata, a globalizáció és európaizáció által kiváltott hatások felmérése és kezelése. A kutatás módszertani alapját és lényeges újdonságtartalmát az akadémiai kutatásokat a gyakorlati szakértői tudással és empirikus vizsgálatokkal ötvöző transzdiszciplináris megközelítés jelentette, amelynek szemlélete és módszertana egyébként az egyetem teljes kutatási horizontját átfogta.

A közpolitikai megközelítés a társadalmi jólét tényezőit vizsgálta a fenntartható növekedés révén elérhető anyagi jólét feltételeinek megteremtése, valamint a lakosság szubjektív megítélését is magában foglaló életminőség javítása nézőpontjából. Ebben az összefüggésben kiemelt figyelem hárult a kormányzás, az életszínvonal, egészség, oktatás és tudomány, foglalkoztatás, ifjúságpolitika, területi felzárkózás, a társadalmi kapcsolatrendszerek és közösségek vizsgálatára. Meghatározó szerepet kapott az európai közpolitikák és nemzetközi eszközök hatásának, valamint a versenyképesség humán dimenziójának nemzeti és területi szintű kihívásainak és feladatainak problémaköre. A 21. század számos olyan kihívást állít a gazdaság, a társadalom és a kormányzat elé, melyet csak együttműködésben, megfelelő, stratégiai kormányzati lépésekkel lehetséges kezelni. Az egyes megoldási törekvéseket csak a komplexitást figyelembe vevő modellekkel alátámasztott elemzések képesek hatékonyan segíteni. Hisszük, hogy a nemzetközi trendeknek megfelelően ehhez szükséges a rendszerszemléletű gondolkodás, a társadalmat mint rendszert értelmező – a most bemutatotthoz hasonló – kutatások folytatása. Hiszen Magyarország deklarált célja a versenyképességi rangsorokban történő előrelépés, a társadalmi jólét előmozdítása.

Örvendek, hogy a program eredményeként olyan kutatóközösségek szerveződnek, amelyek fenntartható módon, a nemzetközi mércék szerinti szakmai kiválóság és a mértekadó eredmények adaptálásának bázisán igyekeztek innovatív válaszokat és alternatívákat kínálni az átfogó értelemben vett környezeti kihívások kezelésére. A létrejött kutatási infrastruktúra képes az innovatív megoldások kifejlesztésére és alkalmazására, az eredmények beépülnek az egyetem felsőoktatási és továbbképzési tevékenységébe, hozzáadott értéket jelentenek az egyetem tudományos közéletét szolgáló folyóiratok, rendezvények, tehetséggondozó műhelyek, szakkollégiumok számára. A tudományos közösség fenntarthatósága jegyében nagy büszkeséggel inkorporáltuk a kutatásba és az eredmények közzétételébe fiatal kutatóink, a hallgatók és doktoranduszok munkáját!

A kutatási eredmények listája felöleli a társadalmi innováció egyes izgalmas elemeit a fenntartható és „okos” önkormányzattól a migrációs folyamatok és kormányzati beavatkozások elemzésén át a kutatóink önreflexiójára is alkalmas tudományos-felsőoktatási innovációk bemutatásáig. Feldolgozásra került a mesterséges intelligencia néhány meglepő alkalmazási területe. A társadalmi innovációs ökoszisztéma kialakítása során „a hangsúly egyre inkább eltolódik a nagyobb közösségek szerepének vizsgálata felé, hiszen az innovációs tevékenység során meghatározó az adott közösség teljesítőképessége is. Az innováció megvalósításában résztvevő szereplők azonosítása és tanulmányozása is kiemelkedő fontossággal bír – fogalmazznak szerzőink – mert ez a társadalom érdekében történik, fokozza annak jólétét, javítja életminőségét és segíti az új együttműködések, kooperációk, kapcsolatok, hálózatok kialakítását.”¹ A gazdasági szerkezet és kapcsolati tőke szerepének értelmezését, a női vezető szerepek elemzését, az önvezető járművekkel kapcsolatos jogi felelősségi konstrukciókat és a hálózatkutatói módszerekkel kinyert (alkotmánybíráskodásra és felsőoktatásra vonatkozó) eredményeket mind átszövi a megújuló és fenntartható társadalmi-közösségi jólét fejlesztésének célkitűzése.

Fontos módszertani szempont és kutatási célkitűzés volt kutatóink számára, hogy a hazai folyamatokat ne csak önmagukban elemezzék, de azok európai, nemzetközi összefüggéseit is értelmezzék. Külön fejezetet szentelünk az európai szakpolitikák és uniós szintű jogérvényesítés témakörének. Ezek a szakpolitikák a tagállamok innovációs eredményeinek közösségivé tételére is alkalmasak, ezért mélyelemzésük és hatástanulmányaik különösen fontos szerepet játszanak mind azok implementálása, mind pedig a fejlesztésükben való közreműködésünk szempontjából. Az uniós fenntartható fejlesztési menetrendek része „a szegénység felszámolása, a méltányos életkörülmények biztosítása, ami a polgári jogérvényesülés területén a joghoz jutás könnyítését, az eljárási jogok egyenlő és hatékony biztosítását, az emberi méltóság és a méltányos joggyakorlás feltételeinek megteremtését célozza”. Az uniós kihívások kutatása során szerzőink áttekintették „a társadalmi életminőség javulását, a szociális jólét elérését, a gazdasági fejlődést, valamint az egészséges környezeti feltételek megteremtését. [...] foglalkoznak a demokratikus jogok érvényesülésével, a társadalmi biztonság megteremtésével is. Emellett az Európai Unió számos szabályozáspolitikai kihívással szembesül a modern technológiák vívmányainak alkalmazásától a szociális igazságosság át egészen az esélyegyenlőség biztosításának követelményéig.” Nemzetközi jogi rezsim alá tartozó nemzetközi szerződések vizsgálata a szűkebb régiókban a társadalmi jólétet különösen meghatározó témára terjedt ki: a kisebbségben élő közösségek és tagjaik jogainak érvényesülésére. Meg kell állapítanunk, hogy a társadalmi innovációra a kisebbségek és többségi kultúrák együttélése terén különösen nagy szükség mutatkozik – a vegyes etnikumú társadalmak békéjének fenntarthatósága érdekében.

Hallgatóink érdeklődése már jelzés értékű a jövőbe mutató problémák és megoldási javaslatok tekintetében. Olyan felelősen és körültekintően gondolkodó fiatal kutatók csatlakoztak a kutatási projekthez, akik saját bőrükön fogják érezni a közpolitikai

¹ Az idézetek a kutatási eredményekből (kéziratokból) származnak, ha kapcsolni szükséges őket.

és innovatív programok sikerét – vagy kudarcát. A feltörekvő kutatók tanulmányainak témaválasztásai kiterjednek a fenntartható fejlődés környezeti aspektusaira éppúgy, mint az ifjúságpolitikára, a migráció környezetvédelmi összefüggéseire, a tudásmentésre és az oktatás fejlődési nehézségeire. A fiatal kutatói közösség vezető elve volt, hogy „a sokrétű, egymással átfedésben levő, több ágazatra is kiterjedő feladatok ellátása, a komplex problémák kezelése rendszerszintű kezelést, széles körű társadalmi részvételt igényel”, ennél fogva az elemzések céljai között szerepelt a szemléletformálás és a készségek alakítása is.

A kutatási eredmények tekintélyes szakirodalmi és jogszabályi bázison nyugszanak, precízen alkalmazott modern kutatási módszertan segítségével, hatalmas adatmennyiség feldolgozása és közpolitikák hatáselemzése nyomán fogalmazódtak meg. A társadalmi mérnökösködés több területén alkalmazható javaslatokkal élnek, összefüggésekre és innovatív változtatási lehetőségekre világítanak rá. A fenntarthatóság jegyében, a kutatói közösségek tevékenységét nem tekintjük lezártnak. A megújulásra tett javaslatok sikere a társadalmi innováció és jólét indikátoraiban mutatkozik meg, pontosabban az egyének és közösségeink együttélésének, önmegvalósításának és anyagi-szellemi jóllétének nívelében. Ez a minőségi célkitűzés szinte mindenkire feladatot szab, ám kutatóink számára biztosan jelentkezik a további társadalmi alrendszerek vizsgálatának, illetve az alkalmazott tudáson alapuló programokra-politikákra irányuló hatáselemzések és visszacsatolások elvégzésének nemes, motiváló feladata.

Smuk Péter